

Com ha de ser l'escola l'endemà de la Covid-19?

Carles Mata i Clavell, Membre del Jurat del Premi Ensenyament
Fundació del Cercle d'Economia

“No podem pas negar que la sotragada ha estat potent, per la qual cosa caldrà analitzar amb perspectiva quina ha estat l'actitud i el comportament del sistema davant de la crisi i quina ha estat la seva capacitat de respondre-hi d'una manera global.”

El sistema educatiu català es caracteritza per voler formar part d'un dels eixos essencials del benestar social i per voler ser un sistema pedagògicament molt innovador, que focalitza tota l'atenció educativa en un canvi de paradigma basat en l'aprenentatge de tots i cadascun dels infants, entenent que només l'autonomia de centre en pot permetre la plena efectivitat.

En aquest context, el projecte educatiu de cada centre és l'element cabdal que permet singularitzar-los, configurant el model pedagògic que més convingui a les necessitats del seu alumnat.

L'administració educativa hauria de proporcionar tota l'ajuda necessària, a fi que els centres siguin proveïts dels recursos humans, materials i tecnològics per poder dur a terme el seu projecte educatiu.

L'educació catalana, entesa com a bé públic i irrenunciable, està fent actualment tots els esforços que cal per assolir una educació de qualitat, que atengui les necessitats de tots i cadascun dels seus infants i els asseguri el seu creixement personal i acadèmic?

Comencem pel començament.

Hi pot haver un sistema educatiu que mantingui dues titularitats, pública i privada, concertada o sense concertar? Sincerament, no crec que aquesta sigui la qüestió essencial. Si la titularitat pública i la titularitat privada concertada

juguen al mateix terreny de joc, tal com ho fan alguns hospitals a Catalunya, no és gens significatiu el tipus de titularitat.

Què significa haver de jugar al mateix terreny de joc? Doncs que no hi ha cap mena de discriminació en la matrícula de l'alumnat.

Poden les famílies triar el centre com ho fan la majoria fins ara? Si no hi ha cap mena de discriminació de l'alumnat entre tots els centres de titularitat pública i tots els centres de titularitat privada concertada i, a més, tots aquests centres ofereixen la mateixa qualitat educativa, evidentment que no cal que les famílies triïn, ja que tothom accedeix al centre que li correspon, sigui o no sigui al costat de casa.

“La qualitat educativa ve determinada,
primer de tot, per la qualitat professional
dels seus docents, i després, però no menys
important, per la professionalitat del seu equip directiu.”

La llibertat d'elecció de centre es produeix perquè les famílies no en perceben la mateixa qualitat educativa, sense obviar que també cal tenir en compte que un altre factor que decideix l'elecció és la tipologia de l'alumnat i la seva identificació amb un determinat status social.

Si els centres són tots bons i no hi ha segregació en la matrícula de l'alumnat, és a dir, hi ha alumnat de tota mena, no cal continuar sacralitzant la llibertat d'elecció de centre.

Dit tot això, la societat catalana haurà de debatre si vol continuar mantenint el model segregador actual, o s'encamina cap al model que propugna la Llei d'Educació de Catalunya que es basa en tres principis fonamentals: equitat, cohesió i excel·lència.

Suposem que sí, que es produeix el debat i s'accepta fer que totes les escoles i instituts, públics o concertats garanteixin la mateixa qualitat educativa i es fa efectiu que no hi hagi una tipologia marcada de l'alumnat.

Com definim la qualitat educativa d'un centre? No hi ha volta de full, la qualitat educativa ve determinada, primer de tot, per la qualitat professional dels seus docents, i després, però no menys important, per la professionalitat del seu equip directiu.

No cal dir que donem per suposat que els recursos materials i econòmics han de ser els que calguin per atendre les necessitats educatives de tots i cadascun dels infants, així com que tots els centres, públics i concertats tenen el mateix suport econòmic i no pas diferenciat com ara.

Si la qualitat d'un centre educatiu depèn de la qualitat professional dels seus docents, el Departament és coneixedor, en l'actualitat, de la qualitat professional dels seus docents i de la qualitat dels seus equips directius? La resposta és: rotundament, no.

El Departament fa una classificació de centres pel nivell d'estudis de la família i pel seu poder adquisitiu. A partir d'aquí hi destina uns recursos segons si el centre és estàndard, d'alta complexitat o bé de màxima complexitat. La variabilitat dels recursos humans, materials, econòmics i de ràtio d'alumnat depèn d'aquesta classificació.

“Hem de posar en solfa com s'accedeix al lloc de treball d'un centre escolar.”

No obstant això, el Departament no fixa mai un perfil professional específic per a cadascun dels seus centres perquè no determina mai la singularitat dels llocs de treball, però sí és ben cert que segons la classificació del centre hi ha un nombre precís de professionals docents que hi accedeixen mitjançant una regulació del procediment per definir el perfil i la provisió dels llocs de treball docents.

Amb la mà al cor, no crec que calgui debatre com s'accedeix al funcionariat del sistema educatiu. Pot continuar essent perfectament per oposició. Això sí, amb una altra mena d'oposició més lligada a les necessitats pedagògiques i tecnològiques d'avui dia que no pas a una prova de coneixements pretesament imprescindibles.

No obstant això, el que sí que hem de posar en solfa és com s'accedeix al lloc de treball d'un centre escolar. El meu parer és que en el 100% dels casos s'hi ha d'accedir mitjançant un perfil professional que s'adigui a les competències i tasques pròpies d'aquell lloc de treball, amb totes les garanties laborals que l'accés demani i amb tanta transparència com es vulgui, però el concurs s'ha de basar en la qualitat professional i en les necessitats pedagògiques que el lloc de treball requereixi.

Com s'acreditaria aquesta qualitat professional? Per la formació i l'acompliment de les funcions i tasques docents.

Cal mantenir la diferenciació salarial actual basada en els anys d'antiguitat i en els cossos docents? Si el Departament conegués la qualitat professional dels seus docents, evidentment hi podria haver una diferenciació salarial sustentada en aquesta qualitat, i no pas com ara que la diferència salarial ve establerta pel cos i subgrup docent al qual es pertany: inspectors, catedràtics, professors, mestres i professors tècnics. No té cap mena de sentit mantenir la divisió laboral actual mitjançant els cossos docents.

“La formació en lideratge dels integrants dels equips directius ha de comportar poder-los professionalitzar i reformular el sistema de selecció actual.”

Si els centres tinguessin la mateixa qualitat educativa, no hem de tenir cap mena de dubte que la distribució dels seus docents seria marcadament equilibrada; així i tot, en aquells centres en els quals les circumstàncies exigissin un suport educatiu extraordinari, la selecció i la retribució econòmica dels docents s'hauria de basar en criteris de màxima qualificació professional.

Quina és la formació que han de rebre els nostres docents? Una formació de caràcter competencial molt lligada a les necessitats educatives de tots els nostres infants.

Fins ara hem argumentat que els centres, sense fixar-nos en la titularitat, no haurien de poder discriminar en el moment de la matrícula, i que tots els seus docents han de ser d'una gran qualitat professional educativa.

Si assegurem, doncs, que no cal triar centre, perquè tots els centres ofereixen la mateixa qualitat educativa, i si els professionals hi accedeixen pel perfil que deriva d'un lloc de treball específic, ja només ens cal portar l'atenció de la nostra mirada cap a l'equip directiu.

L'equip directiu, amb el seu director o directora al capdavant, ha de fer rutllar el centre en tres àmbits: el pedagògic, l'organitzatiu i el de gestió. No cal que els digui que els dos últims àmbits han d'estar al servei de l'àmbit pedagògic, perquè aquest equip directiu ha de liderar el centre per a l'aprenentatge de tots i cadascun dels alumnes.

La formació en lideratge dels integrants dels equips directius ha de comportar poder-los professionalitzar i reformular el sistema de selecció actual basat en mèrits i en l'elaboració d'un projecte de direcció, per transmutar-lo en una selecció adequada al lloc de treball directiu d'un centre determinat, amb l'exposició clara i transparent de quines competències i tasques es requereixen.

Pot ser que algú consideri que aquesta proposta que he anat descabdellant no és pas l'adequada i el que cal és fer veure que tot va bé i si de cas canviar-ne potser una o dues peces.

En aquest cas no podem perdre més temps i el que ens cal primer de tot és respectar l'autonomia de centres i potenciar els llocs de treball perfilats, per tot seguit posar-hi fil a l'agulla i tocar cinc elements nuclears:

- Incrementar els recursos humans de tot tipus -docents i auxiliars de docència especialment-, per atendre tan bé com puguem tots els nostres infants.
- Augmentar els recursos materials, especialment els tecnològics, cosa que comportarà dotar de tècnics informàtics a tots els centres docents per garantir el funcionament dels mitjans informàtics.
- Dur a terme, urgentment, una formació docent de caràcter competencial, generalitzada a tots els docents, amb una incidència especial en l'aprenentatge i ús de tecnologies de la informació i comunicació i de les tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement.
- Capacitar competencialment les direccions i els membres dels equips directius per exercir amb eficàcia i eficiència les funcions del lideratge per a l'aprenentatge i la gestió econòmica administrativa dels centres docents.
- Transformar radicalment els graus de magisteri i els de les diferents facultats per formar els nous docents per als nous infants.

Tot plegat és tenir ganes d'entendre que l'educació és un servei essencial, lligat a la condició humana, per la qual cosa està dotat d'unes grans partides pressupostàries.

I si ens ve una segona onada de confinament? Si arriba seguida d'aquesta que estem passant, malament rai! Si no és així, i tenim temps de fer una bona formació docent i voluntat d'adonar-se que cada alumne ha de tenir des del moment de la matrícula el seu propi ordinador personal i que se'l pot endur a casa, perquè també hi té connexió gratuïta a Internet, hi tindrem molt a guanyar.

“El millor Pla de contingència és aquell que manifesta categòricament que demà mateix continuem totes les activitats educatives amb el mateix horari, des de casa.”

Això sí, tant en un cas com en l'altre, ja cal que les direccions dels centres elaborin un pla específic de contingència per fer-hi front des del primer dia de tancament i l'assagin periòdicament amb tots els membres de la comunitat educativa i, d'una manera molt especial, amb les famílies dels més menuts, ja que aquestes famílies s'hauran de convertir en agents educatius conjuntament amb els seus mestres.

M'imagino que ja es deuen afigurar que contràriament al que es diu, el millor Pla de contingència és aquell que manifesta categòricament que demà mateix continuem totes les activitats educatives amb el mateix horari, des de casa.

Per aconseguir-ho, no cal dubtar que necessitem moltíssimes i profundes aliances que donin suport al centre educatiu, especialment les actuacions que hauran de dur a terme els organismes institucionals i els serveis socials per tutoritzar els infants més vulnerables i els de les famílies més desvalgudes i desestructurades.

No podem pas negar que la sotragada ha estat potent, per la qual cosa caldrà analitzar amb perspectiva quina ha estat l'actitud i el comportament del sistema davant de la crisi i quina ha sigut la seva capacitat de respondre-hi d'una manera global.

És ben cert que durant les primeres setmanes feia la impressió que el Departament no exercia tot el seu potencial de lideratge ni que tampoc donava un suport efectiu als equips directius i als equips docents per poder implementar el Pla de contingència que millor adaptés el seu model pedagògic presencial a un entorn virtual.

De mica en mica, afortunadament, fa tot l'efecte que l'Administració educativa ha enfilat el rumb, en entendre que donar el curs per acabat sense fer tot el que calgui per poder revertir la situació d'un llarg període de tancament, que pot arribar a significar el 36% del curs, no és de cap de les maneres una decisió sostenible.